

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

МЕГУНАРОДЕН НАУЧЕН СИМПОЗИУМ
БЛАЖЕ КОНЕСКИ
И МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК,
ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА

СКОПЈЕ, 15-16 декември 2011

СКОПЈЕ, 2012

Издавач: Филолошки факултет „Блаже Конески“ – Скопје

За издавачот: Проф. д-р Славица Велева, декан на факултетот

Редакциски одбор:

акад. Ала Шешкен
д-р Јан Соколовски
д-р Јордана Марковиќ
д-р Науме Радически
д-р Димитар Пандев

Организациски одбор на соборот:

д-р Димитар Пандев, претседател на одборот
д-р Максим Каранфиловски
д-р Виолета Тасевска-Пирузе
д-р Људмил Спасов
д-р Науме Радически
д-р Веселинка Лаброска
д-р Лидија Тантуровска, секретар на одборот
д-р Елена Јованова-Грујовска
д-р Лорета Георгиевска-Јаковлева
д-р Наташа Аврамовска
д-р Соња Стојменска-Елзесер

Јазична редакција и лектура:

Димитар Пандев

Коректура:

Ана Азеска

Компјутерска подготовка и печат:

БороГрафика

Тираж: 300 примероци

Рефератите од Меѓународниот научен симпозиум одржан на 15-16 декември 2011 година во Скопје е во организација на Филолошки факултет „Блаже Конески“, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“ и Институт за македонска литература од Скопје

Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје
Филолошки факултет „Блаже Конески“ - Скопје

**МЕЃУНАРОДЕН НАУЧЕН СИМПОЗИУМ
БЛАЖЕ КОНЕСКИ И МАКЕДОНСКИОТ
ЈАЗИК, ЛИТЕРАТУРА И КУЛТУРА**

(15-16 декември 2011 година – Скопје)

Скопје, 2012

СОДРЖИНА

ИСКАЖУВАЊА ЗА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

- Трајко Ситаманоски*
МОИТЕ КОНТАКТИ СО КОНЕСКИ ПРЕКУ ПИШАН ТЕКСТ 15
- Вера Анџиќ*
ЕДНОСТАВНИОТ ПРОФЕСОР И НАУЧНИК СО ПРОРОЧКА ДАРБА 25
- Лијана Тодорова*
ИМЕНУВАЊЕТО НА ФИЛОЛОШКИОТ ФАКУЛТЕТ
ВО ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ „БЛАЖЕ КОНЕСКИ“
– ВТЕМЛУВАЊЕ ЦВРСТ МОНУМЕНТ НА МАКЕДОНСКИОТ ЗБОР 31

ПЛЕНАРНА СЕСИЈА

- Зузана Тојолињска*
БЛАЖЕ КОНЕСКИ И ПРОБЛЕМОТ НА ЈАЗИЧНАТА НОРМА 43
- Рина Усикова*
УЛОГАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ ВО СОЗДАВАЊЕТО
НА ЛИТЕРАТУРНИОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК
И МАКЕДОНСКАТА НАЦИОНАЛНА КУЛТУРА 49
- Волф Ошлис*
БЛАЖЕ КОНЕСКИ КАКО КОНСТРУКТИВЕН ВОЗНЕМИРУВАЧ
ВО ПРОЦЕСОТ НА СОЗДАВАЊЕТО АЗБУКА 1944/45 55
- Ашанас Вангелов*
УМЕТНИЧКАТА ТЕОРИЈА И ПРАКТИКА НА КОНЕСКИ 61
- Ала Шешкен*
„ВЕЗИЛКА“ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ 67
- Катица Кулавова*
ПОЕТИЧКИТЕ НАЧЕЛА И ЛИЧНИОТ ОПИТ НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ 75

**БЛАЖЕ КОНЕСКИ
И МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК**

<i>Емилија Црвенковска</i> ЗНАЧЕЊЕТО НА ДОБРОМИРОВОТО ЕВАНГЕЛИЕ ЗА ИСТОРИЈАТА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК	85
<i>Лилјана Макаријоска</i> ЛЕКСИКАТА НА ВРАНЕШНИЧКИОТ АПОСТОЛ (ВО СПОРЕДБА СО ДРУГИТЕ МАКЕДОНСКИ АПОСТОЛИ ОД XII-XIV ВЕК)	95
<i>Елена Верижниковска</i> ЈАЗИЧНОТО ВИЗИОНЕРСТВО НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	117
<i>Благица Пејковска</i> БЛАЖЕ КОНЕСКИ – СВОНЛИВИОТ КЕДАР НА МАКЕДОНИЈА	131
<i>Веселинка Лаброска</i> БЛАЖЕ КОНЕСКИ ЗА АКЦЕНТОТ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕН ЈАЗИК И ОДНОСОТ МЕЃУ ДЕСКРИПЦИЈАТА И ИМПЛЕМЕНТАЦИЈАТА НА ПРАВОГОВОРОТ	143
<i>Елена Пејроска</i> ЗА ЕВИДЕНЦИЈАЛНОСТА ВО ГРАМАТИКАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	149
<i>Лидија Таниуровска</i> ЗА ГРАМАТИЧКАТА КАТЕГОРИЈА ЛИЦЕ	155
<i>Елени Бужаровска</i> АНАЛИЗА НА ПРЕФИКСОТ НАД- ОД КОГНИТИВНА ПЕРСПЕКТИВА ...	163
<i>Лилјана Мийковска</i> ПРЕДЛОЗИТЕ ЗА ИЗРАЗУВАЊЕ НА ВЕРТИКАЛНАТА ДИМЕНЗИЈА ВО МАКЕДОНСКИОТ И НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО АНГЛИСКИОТ ЈАЗИК	177
<i>Елизабетина Банџиловска-Ралџовска</i> ОПИСНИТЕ ПРИДАВКИ ВО ГРАМАТИКАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	195
<i>Гордана Алексова</i> СТИЛИСТИКАТА ОД ГРАМАТИКАТА НА КОНЕСКИ ВО НАСТАВНИТЕ СОДРЖИНИ ПО МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК	201
<i>Марија Леонџиќ</i> ЕКСПРЕСИВНОСТА И ИМПРЕСИВНОСТА НА ТУРЦИЗМИТЕ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ	209

ЕКСПРЕСИВНОСТА И ИМПРЕСИВНОСТА НА ТУРЦИЗМИТЕ ВО ПОЕЗИЈАТА НА БЛАЖЕ КОНЕСКИ

Марија Леонтиќ

Апстракт: Блаже Конески во многу свои лингвистички трудови го има изнесено својот став во однос на турцизмите во македонскиот јазик. Во овие трудови континуирано укажуваше на тоа дека турцизмите кои имаат неутрално обележје и понатаму ќе се применуваат и ќе опстанат, а дека другите ќе добиваат сè поголема стилска маркираност. Оваа тенденција е присутна и во неговите литературни дела.

Значајна е неговата поезија во која на мајсторски начин ги употребувал турцизмите. Овие турцизми се неутрално или стилски маркирани. Но исто така овие турцизми имаат експресивни и импресивни карактеристики. Турцизмите со своите експресивни и импресивни вредности ја збогатија поезијата на Конески. Затоа можеме да заклучиме дека Блаже Конески со својата поезија директно и индиректно влијаел и на опстанокот на турцизмите во македонскиот јазик. Овој заклучок ќе го поткрепиме со илустративни материјали од целокупната поезија на Блаже Конески.

Клучни зборови: *турцизми во поезијата на Блаже Конески, неутрални турцизми, стилски маркирани турцизми, експресивност на турцизмите, импресивност на турцизмите*

EXPRESSION AND IMPRESSION OF TURCISMS IN THE BLAZE KONESKI'S POETRY

Abstract: Blaze Koneski has made clear in his works on numerous occasions his position regarding turcisms in the Macedonian literary language. He had regularly pointed out that turcisms with neutral marking will be used in the future and will survive, and that others will receive even greater stylistic marking. This tendency is included in his literary works.

His poems where he masterly used turcisms are also of significance. These turcisms are neutral marking or stylistic marking. But these turcisms also have expressive and impressive characteristics. Turcisms with their expressive and impressive values, enriched the Koneski's poesy. Therefore, we can conclude that Blaze Koneski has influenced through his poems, directly and indirectly, the survival of the turcisms in the Macedonian language. This conclusion will be supported by illustrative materials from the whole Blaze Koneski's poetry.

Key words: *turcisms in the Blaze Koneski's poetry, neutral turcisms, stylistically marked turcisms, expression of turcisms, impression of turcisms*

1. Вовед

Блаже Конески е еден од бројните интелектуалци кој по ослободувањето поради недостиг на кадар и дела се трудел паралелно да работи во повеќе области и со своето творештво остави неизбришливи траги во македонската лингвистика и во современата македонската литература.

Тој, во текот на својот живот, работеше и твореше како професор, научен работник, писател и преведувач. Како резултат на оваа разновидна дејност, зад себе остави бројни дела кои и денес се читаат, се консултираат и претставуваат база за истражување.

Во овој труд ќе бидат обработени турцизмите во поезијата на Блаже Конески. Ставот на Блаже Конески во неговите лингвистички трудови кон турцизмите во современиот македонски јазик најде уметничка примена во неговата поезија и проза. Според Конески: „...Турцизмите како *севда*, *сефалак*, *табиет*, *марифет* и сл. остануваат во жива употреба, но тие со установувањето на нормата на литературниот јазик се ограничуваат до улогата на еден слој зборови посебно стилски обележени. Тие придобиваат боја на фолклорност, на елементи што се сврзуваат со атмосферата на патријархалниот бит. Се разбира, покрај тоа имаме сè уште во нашиот јазик ред турцизми што наполно се адаптирале во основниот речнички фонд и спаѓаат во неутралната лексика (тоа се пред сè зборови што означуваат материјални предмети: *алва*, *боза*, *нишесте*, *тава* итн.)...“¹

Турцизмите во поезијата на Конески се употребени мајсторски. Поетот ги употребил за да внесе посебна димензија во фигуративниот говор, но и како посебни случаи на стилистичка синонимија. На овој начин турцизмите добиваат експресивна вредност со која поетот го збогатува својот поетски израз, но истовремено стекнуваат и импресивна вредност со која се постигнува интензивирање на впечатокот кај читателот и негово емотивно доживување на поезијата. Турцизмите со своите експресивни и импресивни вредности ѝ даваат посебна убавина на поезијата на Конески, а тоа на своевиден начин влијаело и на нивниот континуитет и опстанок.

2. Животот и поетското творештво на Блаже Конески

Конески е роден на 19 декември 1921 година во село Небрегово, Прилепско, а починал на 7 декември 1993 година во Скопје. Студирал славистика во Белград, а дипломирал како филолог во Софија. Во 1946 година почнал да работи како предавач на Катедрата за македонски јазик на новоотворениот Филозофски факултет при Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“, а во 1957 година е избран за редовен професор. Освен што работел како професор во областа на македонската наука за јазикот, Конески творел и преведувал уметничка литература.

Во текот на својот живот создал богат научен и литературен опус кој може да се следи преку 569 публикувани библиографски единици, но при ова должни сме да имаме

¹ Конески Блаже. (1987). *Историја на македонскиот јазик*. Култура - Скопје, 219

предвид дека бројни дела се објавени по неговата смрт. Во литературниот опус на Блаже Конески, посебно место заземаат неговите песни и поеми опфатени во следните поетски книги: „Од стариот нотес“ (1958)², „Мостот“ (1945), „Земјата и љубовта“ (1948), „Песни“ (1953), „Везилка“ (1955), „Записи“ (1974), „Чешмите“ (1984), „Послание“ (1987), „Црква“ (1988), „Златоврв“ (1989) и „Сеизмограф“ (1989).

Неговата поезија со својата лиричност, едноставност, експресивност и импресивност и денес се чита со задоволство и не губи од својата вредност. А за нас турколозите, посебно интересно е да се испитуваат турцизмите во поезијата на Конески кои необично убаво се вклопиле во нејзината уметничка структура и во случаи кога се работи за неутрални лексеми и во случаи кога се работи за стилски маркираните лексеми.

3. Турцизмите во поезијата на Блаже Конески

Кога се чита поезијата на Конески, може да се забележи дека, освен со лиричност, се карактеризира и со поетиката на народната поезија. Како што турцизмите во народната поезија имаат голема улога во богатењето на поетската синонимија, така тие имаат експресивна и импресивна вредност во поезијата на Конески. Во оваа смисла целосно се согласуваме со ставот на Слободан Мицковиќ „...Ако поезијата е една специфична реализација на јазикот на кој е создавана, тогаш таа нејзина природа во творештвото на Конески ќе ја најдеме во неколку насоки: и како допир со традицијата создавана во народното творештво и како потпир врз говорното секојдневие на јазикот во кој е создадена, а и како творечко настојување да се иновираат тие две врвни практики на јазикот...“³

При внимателното читање на поезијата на Конески може да се забележи дека поетот, за да ги изрази своите мисли и емоции, секој збор мошне внимателно го избирал и го ставал во корелација со друг збор или во одреден контекст. Како турколог посебно сум восхитена од оригиналната употреба на турцизмите кои во стиховите на Конески добиваат посебна убавина и зрачат со своето значење. Турцизмите во поезијата на Конески се неутрални или стилски маркирани. Но честопати, поради специфичната имплементација на турцизмите во поетската нарација, неутралните турцизми добиваат стилско обележје.⁴

² Блаже Конески за песните во „Стариот нотес“ вели дека тие се земени од еден стар нотес, зачуван кај Владо Малески, а дека се објавени во „Современост“ VIII, 1958, 3. Но во тритомниот избор, Конески во првиот том под наслов „Песни“, поради хронолошки редослед на настанување на песните „Стариот нотес“ го става на прво место. Види: Конески Блаже. (1990). *Песни*. Култура – Скопје, 399

³ Мицковиќ, Слободан. (1986). *Поетските идеи на Конески*. Наша книга-Скопје, 6-7

⁴ Катица Ќулавкова овој феномен го расветлува со следниот исказ: „...Емотивноста на поетскиот знак ја имплицира и фигуративно-семантичката димензија, специфичната семантичко-спознајна конституција на знакот. Во поезијата секој е непознат и се чита за првпат, во неговиот оригинален и неповторлив контекст, во кој ја стекнува и ја содржи својата семантичка вредност и идентитет. Надвор од тој контекст, знакот се враќа во својата првобитна, лексикализирана положба. Поетскиот знак не е денотат и покрај тоа што потсетува на општојазичниот. Тој има конотатиска вредност. Поради тоа влијанието меѓу контекстот и знакот е обострано, двонасочно: како што поетскиот знак влијае на контекстот, така и самиот контекст влијае врз квалитетот на поетскиот знак. Тоа овозможува во лирските песни да се создаваат искази кои

Во својата поезијата Блаже Конески употребил бројни турцизми што имаат неутрално значење. Најголемиот дел од овие турцизми немаат еквивалент во македонскиот јазик и денес се употребуваат со истото значење и функција. Таква карактеристика имаат следните турцизми во поезијата на Конески: *амбари, бакишии, бамја, бардиња, барут, барутен, бунар, доламче, ѓубре, занает, јоргован, кадифен, кајсија, калдрми, колиба, камшици, канџи, кафана, кафез, кибрит, кираџиски, конаџи, куришум, леблеџи, мангал, мезе, муезин, минаре, муштериџи, пазар, партали, парчиња, пиперки, саат, саксија, салати, сандачиња, сарма, сач, синџир, сурија, тави, тезгиња, торба, туришија, цигара, чардаџи, чаталчиња, чекан, чеџми, чоранче, џамија, шамија* и сл. За да се согледа експресивната и импресивната димензија на турцизмите, нив ги приложуваме во контекст: „...Чука *чеканот*, / железото чкрта...“ („Мостот“, „Песни“, 20) // „...пат ќе ни препречи *курушумот* в чело...“ („Разделба“, „Песни“, 10) // „...О тешкото! *Синџир* ти беше на робја...“ („Тешкото“, „Песни“, 30) // „Еве ја пак во нокта таа здивена *сурија*, / топот на безброј коњи, / на безброј *камшици* фучење...“ („Дојрански ветришта“, „Песни“, 334) // И краток пукот и одек громок, / а после - мир и *барутен* чад... („Песни“, 41) // „...отворај визби, *амбари*...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 112) // „...од скинато *чоранче* да зирне / како глувче.“ („Игра со дете“, „Песни“, 146) // „...Длабоко в душа остана спомен / за бели магли по нашите полиња, / за песна од *налани* по нашите *калдрми*...“ („Спомен“, „Песни“, 118) // „...на снага носеше / кувче / и *доламче*...“ („Дедо Илија“, „Песни“, 284) // „Еве една стара жена / забрадена со *шамиија* / седи покрај прозорец...“ („Гледање во филџан“, „Песни и препеви“, 87) // Детето во мене е затворено / во еден *кафез* од брчки. („Кафез“, „Песни“, 174) // „...И долго ќе седам, со *цигара* в рака...“ („Цигара“, „Песни“, 179) // Убавите жени во мојот народ / тие брзо прецутувале / како цут од *кајсија* / како мајски *јоргован*. („Убавите жени“, „Песни“, 194). Таа се наведе / како гранче од липа под обесена *торба*...“ („Житие на Бона“, „Песни“, 269) // „Ја затнав Стерната со *бубаќ*, / со *партали*...“ („Стерна“, „Песни“, 292) // „...а ти се моќен, / ти се престори на – питач, / ти се облече во *партали* брашносани од просјачка *торба*...“ („Одземање на силата“, „Песни“, 290) // „...што и нашиот отчај дури го исцрпе / како *бунар* во летен пек!...“ („Кале“, „Песни“, 297) // „Од тие *чеџми* со милост во гласот...“ („Чеџмите“, „Песни“, 306) // „...Дали сме сетиле колку е очајно / тестото под *сачот*?...“ („Неизвесност“, „Песни“, 260) // „Прилепското со *пиперки* се слави, / со купишта на *пазарот* ги има, / ги јадеме во *салати*, во *тави*, / во *туришија* ги чуваме за зима...“ („Пиперки“, „Песни“, 307) // „...и нешто *пипер-патлиџан* да касне.“ („Чеџмите“, „Песни“, 306) // „Ќе дојде есен со своите чари, / во низа *пипер* секој дома го скрила, / *чардаџите* ги красат рујни шари...“ („Пиперки“, „Песни“, 307) // „...А тоа сонце е припек на пладне / над аргати што *тутунот* ги чека...“ („Кочо Рацин“, „Песни“, 305) // „...тоа како се допреле во неповторлив допир / дрвце до *кибрит*...“ („Песна на една певица“, „Песни“, 323) // „...да станат студени *парчиња*...“ („Малечки предмети“, „Песни“, 361) // „...Треба да се стави камче во *саксијата*, / треба да се тури здрава земја, / да се посоли малку *ѓубренце*, / да се изберат свежи *чаталчиња*...“ („Пресадување“, „Песни“, 363) // „Го угасиле беше радиото преку / и, во необична тишина, / го чув *саатот* на витрината...“ („Саат“, „Песни“, 212) // „Во зелени дрвени *сандачиња* во *кафаната*...“ („Флора и фауна“, „Песни“, 367) // „...Свети

Јовану тоа се *конаците* / сосе лепа црков, сосе камбанарија...“ („Свети Спиридон нови“, „Песни“, 276) // „*Минарето* е тука, / пред погледот...“ („Минаре“, „Песни“, 377) // „...На Битпазар, / меѓу пустите *тезгиња*, / последна најслатко се смее- / Смртта...“ („Дневникот на Гомборович“, „Песни“, 388) // „И песната е дел од флората, / таа никнува како смреката, / како *бамјата*, како гравот...“ („Песната“, „Песни и препеви“, 22) // „Овој глас на *муезинот* / од магнетофонот, / овој *кадифен* баритон / од *џамијата*, / звучи толку уверливо во ова утро...“ („Повик“, „Песни и препеви“, 23) // „...Го пречекавме и со посна *сарма*, / и со грав и со риби на кромид...“ („Свети Никола“, „Песни и препеви“, 26) // „...Се почнуваше со *леблебиш*, / расол и сторени *пиперки*, / *мезе* за домашната ракија...“ („Свети Никола“, „Песни и препеви“, 26) // „Остарен веќе, / се зачипчи орелот со *канџите* / за синото небо...“ („Подмладување“, „Песни и препеви“, 28) // „...со десната *цигар* си паља / од *мангалот*...“ („Виденија на Исаија Радев Мажовски од Лазарополе во Дебарската зандана на 8 јануари 1889 година во десет саатот претпладне“, „Песни и препеви“, 82) // „...Ситните пари ги оставаат *бакишиш*...“ („Пензионери“, „Песни и препеви“, 108) // „...Некој ја пласнал ситната мрша / на улица, / до кантите за *ѓубре*...“ („Мрша“, „Песни и препеви“, 111) // „...ти веќе смислуваш каде да се приплеска / макар *колиба* / место родниот дом...“ („Ода на умот“, „Песни и препеви“, 125) // „...На *пазаришта* со раскошни бои и опојни мириси / од есенското обилие...“ („Татковина“, „Песни и препеви“, 141) // „...чкртаа по патот *кираџиски*...“ („Свезди“, „Песни“, 158) // „Ги изнесе тој на *пазар* / своите грнци, *бардиња* и вагани, / ги положи во шарен круг на земи...“ („Грнчар“, „Песни“, 326) // „Што лош *занает*! / Да правиш, и тоа / за непознати *муштериш*...“ („Занает“, „Песни и препеви“, 165).

Поезијата на Конески – за да долови одредено време, место и настани – содржи турцизми од разговорниот јазик, дијалектологијата, но и архаизми и историзми кои со текот на времето прераснале во стилски маркирани лексеми. Тие внесуваат егзотичност, питорескност, но истовремено ја интензивираат експресијата на поетот и импресијата на читателот. Честопати поради виртуозната синтеза на овие карактеристики, многу песни ја зголемуваат сензитивноста на читателот. Познато е дека архаизмите и историзмите можат да се сметаат како посебни случаи на фоно-морфолошки фигури со кои се означуваат сите старински јазични средства што се употребувале во минатото и кои делумно или целосно се надвор од употреба во современиот јазик, но во поезијата тие повторно се оживуваат. Истата судбина на своевиден начин ја делат и дијалектизмите и турцизмите од разговорниот јазик. На пример, турцизмот *корија* го има својот корелат *шума*, а турцизмот *чаир* ги има своите синоними *ливада* и *полјана* во македонскиот јазик. Повеќе од очигледно е дека еден голем лексикограф како Конески не ги употребил случајно овие турцизми. Ова може да се согледа при читањето на следните стихови кои ги содржат турцизмите со гореизложените карактеристики: „...Зашто / ако го пуштиш така / разоглавен по *чаирите*, / којзнае која луда глава / ќе посака / да го јава.“ („Зборот“, „Песни и препеви“, 121) // „...Нему само му се чини / дека и тоа шуми / меѓу сите дрвја во *коријата* / кога ветрот ќе задува...“ („Суво дрво“, „Песни и препеви“, 166) // „...Или / како испустен човек, *муџир* / што бега пред силата / сè оставајќи зад себе...“ („Ода на умот“, „Песни и препеви“, 124) // „...Сиротно лудо, многу ќе пати! / Утре ќе тргне в далечен крај, / другиден *бездриган* стројник ќе прати / срцето таа ќе му го дај...“ („Проштална песна“, „Песни“, 75) // „...Каде поганци од кулите / сосе *пискулите* / и *булите*?...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 112) // „...еве ти за *беделите*, / за *кулуците* по неделите...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 113) // *Аргатски* живот ко лута змија / да дроби снага, лика да пија.

(„Сказната на стариот мајстор“, „Песни“, 22) // „...Други издржаа жетви и вравови и ангари, / силни...“ („Житие на Бона“, „Песни“, 269) // „...Бели се тие *чорбаџиски* дворје, / див костен во двор се наведува. / Од соба в соба шетка мека жена, / низ прозорец погледува...“ („Зимен ден“, „Песни“, 77) // Грабај / кој има – кременарка, / кој нема – ластегарка, / сор и коса - / удри го *бејското* племе... („Буната Карпошова“, „Песни“, 111) // Тројца браќа нејзини, / мешани во куметлаци, / што ја преземаа земјата од *агите*, / тие не знаеја друго освен дрчост по земја... („Белата тетка“, „Песни“, 271) // „...Така минаа години, / превртливи како жените, / ги пречека и лошите времиња / кога се вратија *сејмените*...“ („Свети Спиридон нови“, „Песни“, 277) // „...цел *булук аскер* на коњи...“ („Потера“, „Песни“, 338)

Ексерпцијата на турцизмите во поезијата на Блаже Конески ни покажа дека турцизмите и по квалитет и по квантитет се стилски маркирани, токму во таа смисла за која тој пишуваше во своите лингвистички дела. Стилски маркираните турцизми обично имаат свој еквивалент во македонскиот јазик, но влијаат на богатството на поетската синонимија и на експресивноста и импресивноста на поезијата на Конески. На пример, следниве турцизми коишто се употребени во поезијата на Конески ги имаат следниве еквиваленти во македонскиот: *абер* / *вест*, *глас*; *ајдут* / *бунтовник*, *разбојник*; *апџана* / *затвор*; *бели* / *пакости*, *несреќи*; *берикет* / *плодородност*; *бојадисани* / *обоени*; *дајак* / *тепање*; *далга* / *бран*; *дамари* / *вени*; *дулѓери* / *столари*; *думани* / *правови*, *магли*; *дуќан* / *продавница*; *душман* / *непријател*; *гурбетчи* / *печалбари*; *ѓурултија* / *бука*, *викотница*, *мешаница*; *зандана* / *затвор*; *зарзават* / *зеленчук*; *зулуми* / *пакости*, *несреќи*; *каршилак* / *одговор*; *кибарни* / *благородни*; *килим* / *постилка*; *комиши* / *соседи*; *кувет* / *сили*; *куртул* / *спас*, *ослободување*; *куртули* / *се спаси*, *се ослободи*; *лаф* / *збор*, *разговор*; *мерак* / *копнеж*; *пусија* / *заседа*; *сокаци* / *улици*; *кош* / *агол*; *чинари* / *јавори*; *чингел* / *кука*; *куќур* / *сулфур*; *шеќерчиња* / *бонбончиња* и сл. Но Конески употребил и бројни турцизми како што се *аман*, *амбар*, *баи*, *далак*, *далга*, *ергени*, *зокуми*, *избербатен*, *камари*, *камарче*, *катмерести*, *ламба*, *мусандри*, *пазарџи*, *табли*, *таман*, *чевре*, *џепче*, *џум*, *шеќерчиња* и слични кои немаат еквивалент или соодветен корелат во македонскиот јазик. Експресивноста на стилски маркираните турцизми кај Конески најубаво се доживува во контекст на следниве стихови: „...Те издемна *душман*, во злоба утаен...“ („Илинденски мелодии“, „Песни“, 33-34) // „...Караорман и Славеј Планина, / двајца браќа, два лути *ајдути*...“ („Караорман“, „Песни“, 49) // Како да гледам модра *далга*, / а по неа друга, тивка, се шири, / и така до далечината, / до полно смирување... („Ракување“, „Песни“, 136) // Урнати селски гробишта, / ни крст – само влажни *камари*, / и над нив круша горничка / - на ветрот распната - / плаче со сите тајни *дамари*. („Есенско утро“, „Песни“, 70) // „...И прошета дента по *сокаци* сам / со надеж за веселба бујна...“ („Враќање“, „Песни“, 78) // Тој час мој заден спомен да би бидел - / јас тебе, вишен Славеј, би те видел / и оној *килим* по рудини твои / со златест прелив на илјади бои („Спомен за Славеј“, „Песни“, 86) // Мртвило. Синот го нема. / Чувај го, боже, од лошо! / Веќе да згасне се спрема / *ламбата* кутра во *кошот*. („Бдење“, „Песни“, 87) // „...Зијо, / змијо / на капина префрлена, / еве ти за *белите* / што ги чинеше, / душата што ни ја кинеше...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 113) // „...Нема да *куртулите*!...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 112) // Си збиркал, се вели, еднодруго, / си пустел, си шутирил - / в бочва винце си турил, / сиренце в каченце, / в *амбарче* брашенце, / на *чингел* пастрмца... („Дијалог на полноќ“, „Песни“, 119) // За цела година / има да кркаат дечињата. / Откај *комишите*, богме, сосе черга / кај нас ќе минат глувчињата. („Дијалог на полноќ“, „Песни“, 120) // Ниту со *мерак* најаден, напиен, / ниту

човечки наспиен...“ („Дијалог на полноќ“, „Песни“, 120) // Ретко да излезам: кино, слаткарница, / штом не е на *дуќан* мажот ме води. („Две другачки“, „Песни“, 124) // Сети се како умираше тој поет / во влажна *зандана*, / сам, / каде што очите на смртникот / биле светлост единствена. („Ракување“, „Песни“, 142) // „...Но вие, штири, со *кибарни* куќи / во кои млачно *мусандрите* дишат...“ („Григор Прличев“, „Песни“, 156) // „...Најпосле се крева дома да влезе. / „Добровечер“, чкртнува на портата резе. / Кротко темницата дише во *сокачето*.“ („Старата“, „Песни“, 178) // „Клучот од *ламбата* чкрапнува, / безмилосна светлост ја мрзне собата...“ („Полноќ“, „Песни“, 199) // „...Разбрав – како за сето време / тој да обрабувал едно онакво *чевре* / со какво порано / *ергените* го тавреа малото *цепче*...“ („Саат“, „Песни“, 212) // „...го откриваваш за себе, по не знам кој пат, светот: / езерото под модриот превез на Беласица / во зелен обрач од *чинари* и кипариси...“ („Езеро“, „Песни“, 236) // „...Тука види ја сега бесмисленоста на земните извори: / било на *куќур*, било на вода, било на грлен извик. / Тоа е порив, и за смисла не прашува.“ („Зборот“, „Песни“, 238) // „...Нашите нозе се *избербатени* / од многу одење низ кал и гнас, / како лишаи, како сипаници, / проклета јанса нè зајала нас...“ („Оздравување“, „Песни“, 245) // „...Зошто *баи* сега во дворот / страчка заагори живо?...“ („За животот“, „Песни“, 257) // „...да даде *кувет*, да крепи надеж, / и да ги поднесе, ако дошло, / со браќата *зулумите*...“ („Белата тетка“, „Песни“, 271) // „...Наесен пристигаат маските / со слабини мазни, / со вреќи празни, / игуменот *абер* прака: / кауѓерот да се враќа...“ („Свети Спиридон нови“, „Песни“, 277) // „...Како мајка му да го беше родила / со таква порач: / меѓу сите браќа- / *гурбетчи*, *пазарчи*, *дулѓери*, / тој да биде орач, / да гази стамено по загоните / спрема смената на сезоните...“ („Дедо Илија“, „Песни“, 284) // „...сам / низ *думани* треба да го барам патот на мојот живот.“ („Одземање на силата“, „Песни“, 291) // „...Сите спијат, / а само јас буден во трудната ноќ, / како *ајдут* на *пусија*, / чекам...“ („Стерна“, „Песни“, 293) // „...овде, в гради, / и по *дамарите* / ми приидуваат темните подземни водје / без починка...“ („Стерна“, „Песни“, 294) // „во *ѓурултијата*, / го забраа деда ти Конета / в град / *апџана*...“ („Дедо Конета“, „Песни“, 337) // „...Во Крушево / во Востанието / го кржавме *дајакот*...“ („Потера“, „Песни“, 338) // „...Да дадеме *каришлак* - / сме малцина...“ („Потера“, „Песни“, 338) // „...ги попари мразот во Дојран *зокумите* / *катмерестите*...“ („По мразовите“, „Песни“, 360) // „...и тие *бојадисани шеќерчиња* / во *табли* и пјатови врз нашите гробови...“ („Црква“, „Песни и препеви“, 9-10) // „...се раѓаше нашата верба во иднината, / нашата надеж во *берикетот*...“ („Црква“, „Песни и препеви“, 11) // „...И еве станува паздер и плева / нашиот *уџум*, рскот и врева...“ („Црква“, „Песни и препеви“, 11) // „Нам ништо не ни е *таман*, / како да молиме *аман*!...“ („По работ“, „Песни и препеви“, 58) // „...Ка тргаш моки, за тргање, / ама и *куртул* имало за тебе. / Таке да зноеш!...“ („Виденија на Исаија Радев Мажовски од Лазарополе во Дебарската *зандана* на 8 јануари 1889 година во десет саатот претпладне“, „Песни и препеви“, 82) // „...Треба за денеска лебец и млеко / и малце *зарзават*...“ („Пензионери“, „Песни и препеви“, 108) // „...и гледа како се шета жолтиот пламен / во *камарчето*...“ („Гробови“, „Песни и препеви“, 110) // „...Го фатил *далак*, кутриот...“ („Видување“, „Песни и препеви“, 113) // „...Сега е време да се скрши некој *лаф* со него...“ („Видување“, „Песни и препеви“, 113).

Еден дел од турцизмите што имаат неутрално значење при својата примена кај Конески пополека почнале да ја губат својата неутрална карактеристика и да добиваат стилска маркираност бидејќи содржат нијанси на фолклорност, питорескност и го рефлектираат патријархалниот бит. Овие турцизми придонесуваат и во богатењето на поетската синонимија бидејќи еден дел од нив имаат свој еквивалент во македонскиот

јазик. На пример, турцизмот *бавча* го има својот корелат *градина* во македонскиот јазик, но Конески во својата поезија ја употребил првата лексема: „Ја вадам *бавчата*, / земјата е запечена / иако во септември...“ („Бавча“, „Песни“, 364) // „...Прво гасне гласноговорникот / на рингишпилот, / потоа гласот на певиците, / па вревата на последните гости / по летните *бавчи* и *тераси*...“ („Звуци“, „Песни“, 395). Конески употребувајќи ги овие турцизми успевал да рефлектира одредена атмосфера во своите песни.

Во поезијата на Конески неутралните и стилски маркираните турцизми обично се јавуваат со една варијанта. Исклучок се *ѓерамиди* / *ќерамиди*, *барјак* / *бајрак*, *зандан* / *зандана* и *цигар* / *цигара*: „...Тие се пикаат под *ѓерамидите*, / таму се чипчат за пород...“ („Врапци“, „Песни“, 259) // „...се кршат гранки и *ќерамиди*...“ („Слава“, „Песни и препеви“, 162) // „...Идат... / *Барјак* крвавее...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 113) // „...ми се чинеше бел *бајрак* се вие над нашата нива...“ („Пред годишнината на татковата смрт“, „Песни“, 216).

Некои турцизми кои се неутрални или стилски маркирани во поезијата на Конески се сретнуваат во единечни примери, но некои се наоѓаат во повеќе стихови или песни. На пример, турцизмот *кубе* кој во македонскиот го има својот еквивалент *свод* се сретнува во еден пример: „...и зар јас не сум единствениот / под *кубето* на вселената / што постојано таа песна ја слуша?“ („Песна на една певица“, „Песни“, 323). Но турцизмот *далга* кој во македонскиот јазик го има својот еквивалент *бран* се сретнува во бројни песни и стихови: „...Кај се најде твоја личост, / кај си расло вита снага? / Во очи ти небо спие / и езерска модра *далга*...“ („Дојран“, „Песни“, 53) // „...Што в жална песна се рекло / сега за вистина ми е: / како што срцето в гради - / *далгата* в брегови бие...“ („Дојран“, „Песни“, 53) // „...Та момето и момчето / крај езеро ќе се сретат. / Ноќе *далга* ќе им шепне / и свездите ќе им светат...“ („Дојран“, „Песни“, 54) // „...Види – езероно се разлета, / рашири *далги*-крилја, / оно во мила игра се гони / со птица лекокрила...“ („Дојран“, „Песни“, 55). Со изразита фреквентност се јавуваат и турцизмите *бавча*, *бунар*, *кафез*, *комиши*, *курушум*, *пазар*, *синџир* и сл.

Според својата функција најголем дел од турцизмите во поезијата на Конески ѝ припаѓаат на категоријата именки кои се јавуваат со номинативни и апстрактни вредности: „...Никаков одговор не даде мојот живот, / и духот како птица во *кафез* / удира со крилјата во железните решетки, / целиот збунет и беспомошен...“ („Данте“, „Песни“, 327). Во целокупната поезија на Конески се сретнуваат неколку придавки и глаголи: „...Но вие, штири, со *кибарни* куќи / во кои млачно мусандрите дишат...“ („Григор Прличев“, „Песни“, 156) // „...Нема да *куртулите*!...“ („Буната Карпошова“, „Песни“, 112). Без разлика на граматичката категорија, турцизмите придонесуваат за уметничко сликање на одредено време и средината и на изразување на емоциите во таков контекст.

Конески многу добро ја познавал македонската народна поезија и нејзините стилски карактеристики, но исто така и разновидните елементи на фигуративниот говор. Инспириран од народните песни, Конески ги користел македонските и турските синоними за да внесе и стилска разновидност. Во бројни песни имаме примери во кои паралелно се употребуваат истозначни зборови или зборови со слично значење од кои едниот е македонска лексема, а другиот е турцизам, а во некои примери имаме паралелна употреба на истозначни зборови од кои и обата се турцизми. Познато е дека не постои совршена

синонимија во секоја примена на лексемите, честопати таа е парцијална, делумна, но влијае на поетскиот израз.

Истозначни или сличнозначни лексеми кои ја збогатуваат поетската синонимија се застапени со лексичките парови: *песочишите-чакалишите*; *џиџиња-играчиња*; *столари-дограмаџии*; *чевлари-кондураџии*; *сосед-комиџа*; *думан-прав*; *џенем-некол*; *арно-аир* во следните стихови: „Ја затнав Стерната со бубаќ, / со партали, / со песочиште, со *чакалишите*, / со камења, со карпи / што ги натрупав на дувлото - / да крепат.“ („Стерна“, „Песни“, 292) // „Сите овие *џиџиња*, / *играчиња*, / ситници, / сувенири, / мали спомени за големи мигови...“ („Малечки предмети“, „Песни“, 361) // „...Како не појде на столари, *дограмаџии* / или макар на чевлари, *кондураџии*!...“ („Занает“, „Песни и препеви“, 165) // „...Песот што добро ме познавал, / соседот мој, *комиџата*...“ („Песот“, „Песни“, 248) // „Тогаш откај Сенокос / се зададе *думан* и прав...“ („Потера“, „Песни“, 338) // „...кој колку арно ни мисли / толку *аир* да види...“ („Тетин Ристе“, „Песни“, 281). Истозначни лексеми од кои и обата се турцизми имаме во следните стихови: „...по *апџани*, по *зандани* / многу маки ти ќе видиш...“ („Илинденски мелодии“, „Песни“, 32) // Лудо лежи во *зандана*, / тешки *пранги* на нозете, / *дробен синџир* на рацете. („Илинденски мелодии“, „Песни“, 33).

Конески преку турцизмите кои се неутрални или стилски маркирани, а кои се јавуваат во единични или бројни примери, со една или повеќе варијанти или со синонимни парови, на својата поезија ѝ давал ненаметлива експресивна и импресивна вредност, која читателот спонтано ја доживува.

4. Заклучок

Во својата поезија, Блаже Конески, мајсторски ги употребил турцизмите со што нивната повеќеслојност и убавина доаѓаат до израз. Турцизмите во поезијата на Конески имаат пред сè стилистичка вредност, односно експресивни и импресивни карактеристики. Конески, турцизмите, често пати ги употребувал како фоно-морфолошки фигури, а со тоа влијаел поетскиот израз автентично да долови соодветни состојби на лицата од одредено време и место, а тоа од своја страна влијаело и влијае на впечатокот на читателот. Ова најдобро може да се согледа кога турцизмите во поезијата на Конески ќе се приложат надвор од контекст кога тие се враќаат во својата лексикализирана положба. Одделно прикажани тие изгледаат пред сè неутрално, но во поетската нарација на Конески ја преминуваат границата на неутралноста и добиваат нијанса на стилска обоеност, а тоа го менува доживувањето на читателот.

Блаже Конески во својата поезија употребил 127 турцизми со следните форми: *абер* (< тур. им. haber < арап.), *аги* (< тур. им. ağa), *аир* (< тур. им. haug < арап.), *ајдут* / *ајдути* (< тур. им. haudut < арап.), *аман* (< тур. изв. aman < арап.), *амбар* / *амбарче* (< тур. им. ambar < пер.), *ангариџи* (< тур. им. angarya < грч.), *апџана* / *апџани* (< тур. им. hapishane < ар.), *аргати* / *аргатска* (< тур. им. ırgat < грч.), *аскер* (< тур. им. asker < арап.), *бавча* / *бавчи* (< тур. им. bahçe < пер.), *бајрак* / *барјак* (< тур. им. bayrak), *бакиџи* (< тур. им. bahşiş < пер.), *бамја* (< тур. им. bamya < арап.), *бардиња* (< тур. им. bardak), *барут* (< тур. им. barut < грч.), *баш* (< тур. им. baş), *бедели* (< тур. им. bedel < арап.), *бели* (< тур. им. belâ < арап.), *бездриџан* (< тур. им. bezirgân < пер.), *бејско* (< тур. им. bey), *берикет* (< тур. им.

bereket < арап.), *бојадисани* (< тур. гл. < boyadı), *були*, *булук* / *булуци* (< тур. им. bölük), *бунар* (< тур. им. rınar), *гурбетчи* (< тур. им. gurbetçi), *дајак* (< тур. им. dayak), *далак* (< тур. им. dalak), *далга* / *далги-крилја* (< тур. им. dalga), *дамари* (< тур. им. damar), *дограмаџи* (< тур. им. dođramacı), *доламче* (< тур. им. dolama), *дулѓери* (< тур. им. dülger < пер.), *думан* / *думани* (< тур. им. duman), *дуќан* (< тур. им. dükkân < ар.), *душман* (< тур. им. düşman < пер.), *ѓубре* / *ѓубренце* (< тур. им. gübre < грч.), *ѓурулџија* (< тур. им. gürlütü), *ергени* (< тур. прид. < ergen), *занает* (< тур. им. zanaat < арап.), *зандан* / *зандана* / *зандани* (< тур. им. zindan < пер.), *зарзават* (< тур. им. zerzevat < пер.), *зокуми* (< тур. им. zakkum < арап.), *зулуми* (< тур. им. zulüm < арап.), *избербатени* (< тур. прид. berbat < пер.), *јоргован* (< тур. им. erguvan < пер.), *кадифен* (< тур. им. прид. kadife < арап.), *кајсија* (< тур. им. kaısı), *калдрми* (< тур. им. kaldırım), *камари* / *камарче* (< тур. им. kamara < итал.), *камшиџи* (< тур. им. kamçı), *канџи* (< тур. им. kansa < итал.), *каршилак* (< тур. им. karşılık), *катмерести* (< тур. им. katmer), *кафана* (< тур. им. kahvehane < арап.-пер.), *кафез* (< тур. им. kafes < арап.), *кибарни* (< тур. прид. им. kibar < арап.), *кибрит* (< тур. им. kibrit < арап.), *килим* (< тур. им. kilim < пер.), *кираџиски* (< тур. им. kiracı), *колиба* (< тур. им. kulübe < пер.), *конаџи* (< тур. им. konak), *кондураџи* (< тур. им. kunduracı), *комиџија* / *комиџи* (< тур. им. komşu), *корија* (< тур. им. konu), *кубе* (< тур. им. kubbe < арап.), *кувет* (< тур. им. kuvvet < арап.), *кулуџи* (< тур. им. kulluk), *куртул* / *куртули* (< тур. гл. kurtul-), *курушум* / *курушуми* (< тур. им. kurşun), *ламба* (< тур. им. lâmba < грч.), *лаф* (< тур. им. lâf < пер.), *леблеџи* (< тур. им. leblebi < пер.), *мангал* (< тур. им. mangal < арап.), *мезе* (< тур. им. meze < пер.), *мерак* (< тур. им. merak < арап.), *минаре* (< тур. им. minare < арап.), *муџир* (< тур. им. прид. muhacir < арап.), *муезин* (< тур. им. müezzin < арап.), *мусандри* (< тур. им. musandıra < грч.), *муштери* (< тур. им. müşteri < арап.), *налани* (< тур. им. nalın < арап.), *пазар* / *пазаришта* (< тур. им. < pazar < пер.), *пазарџи* (< тур. им. pazarcı), *партали* (< тур. им. partal), *парџиња* (< тур. им. parça < пер.), *пипер* / *пипер-патлиџан* / *пиперки* (< тур. им. biber), *пусија* (< тур. им. rusu), *саат* (< тур. им. saat < арап.), *саксија* (< тур. им. saksi), *салати* (< тур. им. salata < итал.), *сандачиња* (< тур. им. sandık < арап.), *сарма* (< тур. им. sarma), *сач* (< тур. им. sac), *сејмени* (< тур. им. seğmen, seymen), *синџир* / *синџири* (< тур. им. zincir < пер.), *сокаџи* / *сокаче* (< тур. им. sokak < арап.), *сурија* (< тур. им. sürü), *табла* / *табли* (< тур. им. tabla < арап.), *тави* (< тур. им. tava < пер.), *таман* (< тур. им. прид. < tamam), *тезгиња* (< тур. им. tezgâh < пер.), *тераси* (< тур. им. taraça < итал.), *торба* (< тур. им. torba), *туруџија* (< тур. им. turşu < пер.), *тутун* (< тур. им. tütün), *ќерамиди* / *ѓерамиди* (< тур. им. kiremit < грч.), *ќуќур* (< тур. им. küürt < пер.), *уџум* (< тур. им. hücum < арап.), *џигар* / *џигара* (< тур. им. sigara < шпан.), *џаури* (< тур. им. çayır), *џакалџите* (< тур. им. çakal < пер.), *џардаџи* (< тур. им. çardak < пер.), *џаталџиња* (< тур. им. çatal), *џевре* (< тур. им. çevre), *џекан* / *џеканџиња* (< тур. им. çekic), *џеџми* (< тур. им. çeşte < пер.), *џинари* (< тур. им. çınar < пер.), *џингел* (< тур. им. çengel), *џоранче* (< тур. им. çorap < пер.), *џорбаџиски* (< тур. им. çorbacı), *џамија* (< тур. им. cami < арап.), *џенем* (< тур. им. sehennem < арап.), *џепче* (< тур. им. ser < арап.), *џиџиња* (< тур. прид. < sisi), *џамија* (< тур. прид. şamil < арап.), *џекерџиња* (< тур. им. şeker < пер.).

Од гореизложените турџизми може да се согледа дека тие можат да имаат разновидна етимологија, но сите тие се навлезени во македонскиот јазик со посредство на турскиот јазик.

На крај, можеме да заклучиме дека Конески мајсторски и свесно ги вградил турџизмите во својата поезија, а со тоа неговата поезија добила специфична експресивна и

импресивна вредност. Лирската поезија на Блаже Конески го положи тестот на времето, и денес е омилена и се чита со голема љубов, а тоа од своја страна влијае турцизмите кои се употребени во неа да не паднат во заборава и да го обезбедат својот континуитет и опстанок.

БИБЛИОГРАФИЈА

Конески Блаже. (1987). *Историја на македонскиот литературен јазик*. Култура – Скопје;

Конески Блаже. (1990). *Песни*. Култура – Скопје;

Конески Блаже. (1990). *Песни и препеви*. Култура – Скопје;

(2002). *Блаже Конески (осумдесет години од раѓањето)*. Институт за македонска литература – Скопје;

(2002). *Делото на Блаже Конески (остварувања и перспективи)*. Македонска академија на науките и уметностите – Скопје;

Мицковиќ, Слободан. (1986). *Поетските идеи на Конески*. Наша книга - Скопје;

Ќулавкова, Катица. (1984). *Фигуративниот говор и македонската поезија*. Наша книга - Скопје;

Ќулавкова, Катица. (1989). *Одлики на лириката*. Наша книга - Скопје.

Леонтиќ, Марија. (2011). Експресивноста и импресивноста на турцизмите во поезијата на Блаже Конески. Меѓународен научен симпозиум „Блаже Конески и македонскиот јазик, литература и култура“, во организација на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“, 15-16 декември, Скопје.

Леонтиќ, Марија. (2011). Експресивноста и импресивноста на турцизмите во поезијата на Блаже Конески. Зборник на трудови од меѓународен научен симпозиум „Блаже Конески и македонскиот јазик, литература и култура“ на Филолошкиот факултет „Блаже Конески“. Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“ - Скопје, 209-221; ISBN 978-608-234-016-6.

Лектура: проф. д-р Симон Саздов